

Scirtetellus vittatus Kiritshenko, 1951 (Heteroptera: Miridae) üzerine bir araştırma

Ahmet DURSUN*

Veysel KARTAL**

Summary

A study on the *Scirtetellus vittatus* Kiritshenko, 1951 (Heteroptera: Miridae)

In this study, investigation were conducted on 175 mature ***Scirtetellus vittatus*** Kiritshenko, 1951 (Heteroptera: Miridae) samples which were collected between 2004 and 2005 from 4 different localities placed Rize and Artvin provinces. The distinctive taxonomic properties of the species were determined on the samples reviewing the information given by the related literature.

Key words: ***Scirtetellus vittatus***, Turkey, Rize, Artvin

Anahtar sözcükler: ***Scirtetellus vittatus***, Türkiye, Rize, Artvin

Giriş

Scirtetellus Reuter, 1890 (Heteroptera: Miridae) cinsinin türleri, Orta Asya, Kazakistan ve Kafkasya'nın yüksek dağlarında, Alpin ve Subalpin bölgelerde, 1600-1800 metreden 4500-4800 metreye kadar farklı yüksekliklerde, Asteraceae, Ranunculaceae ve Poaceae familyası bitkileri üzerinde yayılış göstermektedir (Medvedeva, 1975).

Scirtetellus türleri ile ilgili yapılan çeşitli araştırmalarda; Azerbaycan'dan (Şah Dağı) ***Scirtetellus schamili*** Kiritshenko, 1951, Dağıstan ve Gürcistan'dan (Büyük Kafkas Dağları'nın kuzeyi) ***Scirtetellus gudali*** Kiritshenko, 1951, Gürcistan ve Abhazya'dan ***Scirtetellus voronovi*** Kiritshenko, 1951, Abhazya ve Küçük Kafkasya Sıradağları'ndan ise ***Scirtetellus vittatus*** Kiritshenko, 1951

* Amasya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Amasya
e-posta: ahmetdursun55@hotmail.com

** Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Samsun
Alınış (Received): 12.04.2006

taksonları tanımlanmıştır (Kiritshenko, 1951). Bunun yanında; Medvedeva (1975) tarafından, Özbekistan'dan (Alay, Çatkal Sıradağları, Baydula Sıradağları, Tyan-Şan) **Scirtetellus brevipennis** (Reuter, 1879), Kazakistan ve Kırgızistan'dan **Scirtetellus seminitens** Horvath, 1904, Tacikistan'dan (Visharin Bolo ve Darvaz Dağı) **Scirtetellus maculiventris** Kiritshenko, 1952, Kazakistan (Topolevski Dağı, Djungar Alataı) ve Turbagatay Dağı'ndan **Scirtetellus brachycerus** Kerzhner, 1962 taksonları ile ilgili kayıtlar verilmiştir. Kırgızistan'dan; **Scirtetellus pallidus** Medvedeva, 1975 (Atbaşı Dağı), **Scirtetellus bianchii** Medvedeva, 1975 (Alataı Dağı ve Talas Alataı Dağı), **Scirtetellus variabilis** Medvedeva, 1975 (Pamir Dağı), **Scirtetellus variabilis roshevitzii** Medvedeva, 1975 (Terskey-Alataı Dağı) **Scirtetellus obscurus** Medvedeva, 1975 (Çatırtaş civarı, Merkezi Tyan-Şan), **Scirtetellus micans** Medvedeva, 1975 (Alataı Dağı ve Atbaşı Dağı), Kazakistan'dan (Alakol, Djungar Alataı Dağı) **Scirtetellus kerzhneri** Medvedeva, 1975 taksonları tanımlanmıştır (Medvedeva, 1975). Moğolistan'dan **Scirtetellus nongolicus** Drapolyuk & Kerzhner, 1999 taksonu tanımlanmıştır (Drapolyuk & Kerzhner, 1999). Yapılan tüm bu araştırmalar sonucu **Scirtetellus** cinsine ait toplam 15 tür, 1 alt tür tanımlanmıştır. Fakat Medvedeva (1975) yaptığı çalışmada; genital organların incelenmesi sonucunda **S. voronovi** ve **S. vittatus** türlerinin sinonim olduğunu belirtmektedir. Sonuç olarak bu cinsine ait 14 tür, 1 alt tür bilinmektedir.

Türkiye'de **S. vittatus** türü ile ilgili, Deryugin'in 1898 yılında Artvin-Ardahan sınırında, bir dişi örneğe ait bulgusu bilinmektedir (Medvedeva, 1975).

Materyal ve Yöntem

Araştırma materyalini, 2004 ve 2005 yıllarında Rize ve Artvin illerine ait 4 farklı lokaliteden toplanan, 175 ergin örnek oluşturmaktadır. Örnekler, gündüz bitkiler üzerinden atrapla toplanmıştır.

Örnekler laboratuvarında, önce % 5'lik asetik asit (CH₃COOH) içine alınarak yumuşatılmış, daha sonra preparasyon etiketleri üzerine bacakları gerilerek, ventral kısımlarından selülozik yapıştırıcı ile yapıştırılmıştır. Araştırma materyali, literatürde verilen (Kiritshenko, 1951; Stichel, 1956; Medvedeva, 1975) teşhis anahtarlarından faydalanılarak, tür düzeyinde teşhis edilmiştir. Erkek ve dişiye ait örneklerin fotoğrafları çekilmiş, erkek bireylerin genital preparatları hazırlanarak paramer şekli çizilmiştir. Materyal içinde örnekleme yapılarak 10 erkek, 10 dişi örnek alınmış ve bunların, vücut uzunluğu, diatone, synthlipsis, anten uzunluğu, pronotum genişliği, pronotum uzunluğu ve abdomen genişliği ölçüleri, çizelge halinde hazırlanmıştır (Çizelge 1).

Araştırma Bulguları

İncelenen materyal: Rize-İkizdere-Ballıköy (Anzer) (2040 m.): 07.08.2004 7 ♀♀, 3 ♂♂; 26.07.2005 20 ♀♀, 10 ♂♂; 27.07.2005 34 ♀♀, 25 ♂♂; Rize-Çamlıhemşin-Çiçekli Yaylası (2140 m.): 17.07.2005 12 ♀♀, 7 ♂♂; **Rize-**

Çamlıhemşin-Elevit Yaylası (2137 m.): 18.07.2005 33 ♀♀, 21 ♂♂; Artvin-Şavşat-Şalçı Köyü (1700 m.): 19.07.2005 2 ♀♀, 1 ♂.

Örneklerin üzerinden toplandığı bitki: *Trifolium rytidosemium* var. *rytidosemium* Boris & Hob (1869).

***Scirtetellus vittatus* Kiritshenko, 1951**

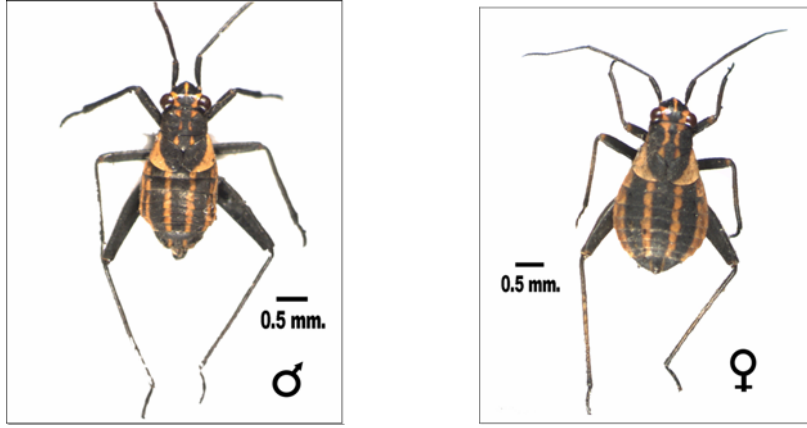
Syn: ***Scirtetellus voronovi* Kiritshenko, 1951**

İncelenen örnekler, literatürde verilen tanımlara uygunluk göstermektedir (Kiritshenko, 1951; Stichel, 1956; Medvedeva, 1975). Antenler siyah, anten segmentleri siyah kıllı, 1. anten segmentinin distalindeki kıllar daha sık ve diğerlerinden uzundur. Anten uzunluğu ♀'de, ortalama 3,34 mm, ♂'te ise 3,36 mm dir (Çizelge 1). İkinci anten segmenti diğer segmentlerin iki katından daha uzundur. Yapılan ölçümler sonunda; ♂'te 1. segment 0,64 mm, 2. segment 1,50 mm, 3. segment 0,60 mm ve 4. segment 0,70 mm olarak bulunmuştur. ♀'de ise; 1. segment 0,62 mm, 2. segment 1,54 mm, 3. segment 0,8 mm ve 4. segment 0,64 mm olarak bulunmuştur. Vücut siyah, gri veya siyah kıllı, şeritler sarımsı kahverengidir (Şekil 1). Baş siyah, gözlerin etrafı, alın, sarımsı kahverengi lekeli, tylus siyahtır (Şekil 2). Rostrum siyahtır ve arka coxa'ya kadar uzanır. Pronotum ve scutellum iki sarımsı kahverengi şeritlidir, pronotum laterali sarımsı kahverengidir. Diatone hemen hemen pronotum genişliği kadar; pronotumun genişliği, uzunluğundan fazladır (Çizelge 1). Kanatlar siyah, kenarları sarımsı kahverengi; clavus, corium, cuneus ve membran olarak kısımlara ayrılmamıştır. Dorsum siyahtır ve sarımsı kahverengi iki şeritlidir (Şekil 1), bu şeritler bazı örneklerde kesik veya incedir. Connexivum sarımsı kahverengi veya siyahtır; ventrali siyah, iki sarımsı kahverengi şeritlidir. Coxa sarımsı kahverengi, femur siyah, bazı örneklerde femurun distali sarımsı kahverengidir. Tibia sarımsı kahverengi, distal ve proksimali siyah renkli; tarsus, siyah veya sarımsı kahverengidir. Tüm bacak segmentleri siyah kıllı, tibia hem kısa, hem de uzun kıllıdır. Bazı örneklerde bacaklar tamamen siyah renklidir. Abdomen genişliği, ♀'de vücut uzunluğunun yarısına eşit, ♂'te ise vücut uzunluğunun yarısından kısadır (Çizelge 1). Paramer siyah, uç kısmı diken şeklinde uzantılı ve üzeri kıllıdır (Şekil 3).

Vücut uzunluğu ortalama olarak dişilerde 3,96 mm, erkeklerde ise 3,48 mm'dir.

Çizelge 1. ***Scirtetellus vittatus* Kiritshenko 1951'un çeşitli vücut kısımlarına ait ölçümler (mm)**

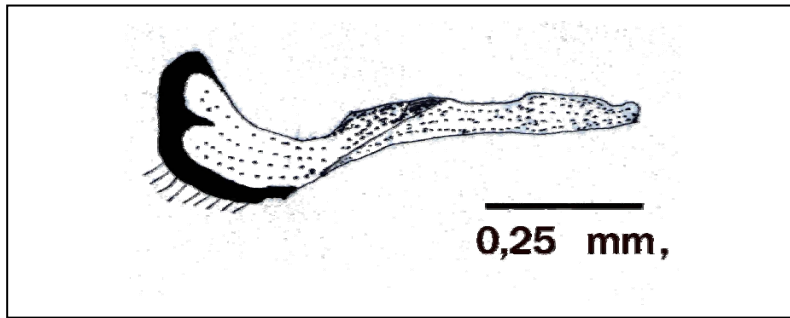
Cinsiyet	Ölçüm yapılan birey sayısı	Vücut uzunluğu	Diatone uzunluğu	Synthlipsis uzunluğu	Anten uzunluğu	Pronotum genişliği	Pronotum uzunluğu	Abdomen genişliği
♂	10	3,48 (3-4)	0,98 (0,9-1,1)	0,47 (0,4-0,5)	3,36 (2,9-4,02)	0,94 (0,8-1)	0,52 (0,5-0,6)	1,5 (1,3-1,8)
♀	10	3,96 (3,5-4,2)	1,01 (1-1,02)	0,51 (0,48-0,6)	3,34 (3-3,9)	0,99 (0,93-1,01)	0,53 (0,47-0,6)	1,96 (1,9-2)

Şekil 1. *Scirtetellus vittatus* Kiritshenko, 1951 ♂ ve ♀ bireylerinin dorsalden görünüşü.

Şekil 2. *Scirtetellus vittatus* Kiritshenko, 1951' ta başın önden görünüşü.

Şekil 3. *Scirtetellus vittatus* Kiritshenko 1951' ta paramerin görünüşü.

Tartışma

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Rize ve Artvin illerinde 2004-2005 yıllarında yapılan araştırma sonucunda 4 lokalitede, **S. vittatus** taksonuna ait 175 ergin örnek toplanmıştır.

Genel coğrafi dağılımlarına bakıldığında **Scirtetellus** cinsi türlerinin, Orta Asya; Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Kafkasya'nın yüksek dağlarında dağılım gösterdiği göze çarpmaktadır (Medvedeva, 1975). Araştırma sırasında tespit edilen **S. vittatus** taksonu ise Kiritshenko (1951) tarafından Gürcistan, Abhazya ve Küçük Kafkasya Sıradağları'ndan bildirilmektedir. Türün Türkiye'deki varlığı ise ilk olarak, Medvedeva (1975) tarafından, Deryugin'in 1898 yılında Artvin-Ardahan sınırında tespit ettiği bir ♀ örneğe dayandırılarak bildirilmektedir. Ancak bu bulgu dışında **Scirtetellus** cinsi ile ilgili Türkiye'de herhangi bir bilgi yoktur.

Orijinal deskripsiyonda (Kiritshenko, 1951) vücut uzunluğu, erkek ve dişi bireyler olarak ayırım yapılmadan 3,5-4 mm olarak belirtilmiştir. Yapılan ölçümlerde; ♀ bireylerin vücut uzunluklarının 3,5-4,2 mm arasında, ♂ bireylerin ise 3-4 mm arasında olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 1).

Medvedeva (1975), genital organların incelenmesi sonucunda **S. voronovi** ve **S. vittatus** türlerinin sinonim olduğunu belirtmektedir. Erkek genital organlarının incelenmesi sonucunda, bulgularımız Medvedeva'yı desteklemektedir. Literatürde connexivumun ♂ bireylerde, ♀ bireylere oranla daha dar olduğu belirtilmiştir (Medvedeva, 1975). Örneklerimizde bu farklılık gözlenmiştir (Şekil 1).

Coğrafi konumu itibarıyla, araştırma sırasında türe ait örneklerin tespit edildiği lokaliteler, cinsin yayılış gösterdiği coğrafi alana oldukça yakındır. Ayrıca araştırma sırasında türün tespit edildiği yükseklikler, cinsin türlerinin yayılış gösterdiği yüksekliklerle de uygunluk göstermektedir. **Scirtetellus** cinsi üyeleri Asteraceae, Ranunculaceae ve Poaceae familyası bitkileri üzerinde yayılış göstermektedirler (Medvedeva, 1975). Ancak yurdumuzda bulunan örnekler, **T. rytidosemium** var. **rytidosemium** üzerinden toplanmıştır.

Özet

Bu çalışmada, 2004 ve 2005 yıllarında Rize ve Artvin çevresinde, 4 farklı lokaliteden, **Scirtetellus vittatus** Kiritshenko, 1951 taksonuna ait 175 ergin örnek toplanmıştır. Toplanan örneklerin, benzer ve farklı özellikleri literatür ile karşılaştırılarak belirtilmiştir.

Yararlanılan kaynaklar

Drapolyuk, I. S. & I. M. Kerzhner, 1999. Species of the genus **Scirtetellus** from Mongolica (Heteroptera: Miridae). **Zoosystematica Rossica** 8: 87-88.

- Kiritshenko, A. N., 1951. Treu bugs (Heteroptera) of the European part of USSR. Key and bibliography. **Keys to the fauna of the USSR. 42:** 182-183.
- Medvedeva, N. D., 1975. Revision of **Scirtetellus** Reut. (Heteroptera: Miridae). **Revue d'Entomologie de l'URSS.** 814-826 .
- Stichel, W., 1956. Illustrierte Bestimmungstabellen der Wanzen. II. Europa. 14. Heft. 439-440.